

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра фінансів

ДИПЛОМНА РОБОТА

ОР – бакалавр

на тему: **«Оцінка ефективності системи споживчого
кредитування банківських установ»**

Виконав: студент II курсу, групи ФБС(ст)-21

Спеціальності: 072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»

Городецький Андрій Зіновійович

Керівник: Плець І. І.

к.е.н., доцент кафедри фінансів

Рецензент:

Івано-Франківськ – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	6
1.1 Поняття та сутність споживчого кредитування.....	6
1.2 Основні принципи та інструменти оцінки ефективності кредитування.....	11
1.3 Методи оцінки ефективності систем споживчого кредитування.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЮЧОЇ ПРАКТИКИ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ У АТ «ІДЕЯ БАНК».....	23
2.1 Аналіз економіко-організаційної діяльності АТ «ІДЕЯ БАНК».....	23
2.2 Аналіз основних параметрів та умов споживчих кредитів на основі АТ «ІДЕЯ БАНК».....	34
2.3 Виявлення проблем та тенденцій у сфері споживчого кредитування у АТ «ІДЕЯ БАНК».....	38
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ІНОВАЦІЙНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	43
3.1 Обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення процесів кредитування.....	43
3.2 Розробка конкретних управлінських рішень для підвищення ефективності системи споживчого кредитування.....	49
ВИСНОВОК.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	54
ДОДАТОК А.....	58

ВСТУП

Актуальність роботи. Оцінка ефективності системи споживчого кредитування банківських установ є актуальною проблемою в контексті сучасної економічної ситуації. З урахуванням зростаючої конкуренції на ринку фінансових послуг та змін споживчих попитів, банкам важливо забезпечити ефективне функціонування своєї системи кредитування для залучення та утримання клієнтів.

Аналіз ефективності системи споживчого кредитування передбачає оцінку різних аспектів, включаючи процес надання кредитів, кредитний портфель, ризики та витрати. Врахування цих факторів дозволяє зрозуміти, наскільки ефективно банк використовує свої ресурси та якість його кредитного портфелю.

Одним із ключових аспектів дослідження є визначення впливу ефективності системи споживчого кредитування на фінансові результати банківських установ. Посилення ефективності в цій галузі може призвести до збільшення прибутковості та конкурентоспроможності банку на ринку.

Крім того, з урахуванням швидкого розвитку цифрових технологій та змін у способах взаємодії з клієнтами, актуальним є дослідження впливу інноваційних рішень на ефективність системи споживчого кредитування. Адаптація до нових вимог та впровадження сучасних технологій може виявитися ключовим для успішної роботи банківських установ в умовах змінюючогося ринкового середовища.

Отже, дослідження ефективності системи споживчого кредитування банківських установ є актуальним і важливим завданням, оскільки воно дозволяє не лише зрозуміти стан ринку, але й розробити стратегії подальшого розвитку, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності та забезпечення стійкого фінансового зростання банківських установ.

Мета роботи полягає у тому, щоб дослідити та оцінити ефективність системи споживчого кредитування банківських установ.

Для виконання мети бакалаврської роботи ставимо такі **завдання**:

1. Визначити поняття та сутність споживчого кредитування;
2. Дослідити основні принципи та інструменти оцінки ефективності кредитування;
3. Проаналізувати методи оцінки ефективності систем споживчого кредитування;
4. Здійснити аналіз економіко-організаційної діяльності АТ «ІДЕЯ БАНК»;
5. Здійснити аналіз основних параметрів та умов споживчих кредитів на основі АТ «ІДЕЯ БАНК»;
6. Виявити проблеми та тенденції у сфері споживчого кредитування у АТ «ІДЕЯ БАНК»;
7. Здійснити обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення процесів кредитування;
8. Розробити конкретні управлінських рішень для підвищення ефективності системи споживчого кредитування;

Об'єктом дослідження є споживче кредитування;

Предметом дослідження є оцінка ефективності системи споживчого кредитування банківських установ;

Методи дослідження. Пошук інформації та огляд наукової, економічної літератури, порівняння, аналіз даних, систематизування.

Практичне значення дослідження ефективності системи споживчого кредитування банківських установ полягає в його можливості надати конкретні рекомендації та стратегії для оптимізації роботи банків у цій сфері. Результати аналізу дозволять банкам покращити процес надання кредитів, зменшити ризики та витрати, підвищити якість обслуговування клієнтів та збільшити їхнє задоволення від користування фінансовими послугами.

Крім того, вивчення ефективності системи споживчого кредитування може бути корисним для регулювальних органів та громадських організацій, які мають інтерес у забезпеченні стабільності та безпеки фінансової системи.

Результати дослідження можуть стати основою для удосконалення законодавства, регулюючого цю галузь, а також для розробки політики споживчого кредитування з метою захисту прав споживачів і стимулювання розвитку фінансового сектору.

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів та списку використаної літератури. Робота представлена на 59 сторінках друкованого тексту, а також включає в себе 37 джерел списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ

1.1 Поняття та сутність споживчого кредитування

Кредитні послуги становлять основний стовп фінансової діяльності, що забезпечує фінансовим установам основний прибуток. Споживчий кредит, який надається банками або іншими фінансовими установами, передбачає надання фізичним особам коштів на купівлю різних споживчих товарів або послуг за певні умови, включаючи строковість та платність.

Зазвичай, споживчий кредит використовується для придбання довгострокових товарів, таких як автомобілі, меблі або складна побутова техніка, а також на особисті потреби, як от навчання чи лікування. Ці кредити можуть надаватися різними фінансовими установами, включаючи банки, кредитні спілки та підприємства сфери торгівлі чи послуг.

Етимологічно, слово «кредит» походить від латинського «creditum», що означає борг, або від «credos», що означає «довіряю». Це вказує на те, що кредитні відносини ґрунтуються на довірі, коли одна сторона надає іншій грошові кошти на певний період з обов'язком повернення у майбутньому. Український споживчий кредит включає в себе позики на різні цілі, такі як придбання житла, автомобіля, аудіо- та відеотехніки або відпочинок, а також готівкові позики без певної цілі. Ці позики сприяють збільшенню попиту на товари та послуги, що в свою чергу стимулює розвиток виробництва.

М.Д. Алексієнко дав визначення споживчого кредиту, згідно з яким це економічні відносини між соціалістичними підприємствами, організаціями та населенням, що передбачають надання громадянам для особистого споживання певної вартості (у грошовій, товарній або натуральній формі) на певних умовах повернення та сплати відсотків [1].

Бекешкіна І. вважає, що до споживчого кредиту належить кредит, який банки надають господарським суб'єктам та населенню для непродуктивних витрат. Це визначення виокремлює нові аспекти споживчого кредиту, зокрема, можливість позичальниками бути не лише фізичними особами, а й підприємствами, та акцентується на покритті витрат непродуктивного характеру [4].

В.Д. Лагутін та С.П. Мішта також підтримують ці погляди, визначаючи споживчий кредит як кредит, наданий юридичним чи фізичним особам для особистих потреб. Такий кредит може бути спрямований не лише на задоволення потреб населення, але й на непродуктивні цілі підприємств, при цьому відшкодуванням можуть бути доходи від діяльності, а не від використання самого кредиту [3].

Споживчий кредит зазвичай використовується для фінансування покупок товарів тривалого користування (автомобілі, меблі, побутова техніка), а також на навчання, лікування, відпочинок тощо. Такі кредити можуть надавати банки, кредитні спілки, ломбарди, а також підприємства торгівлі або сфери послуг. Споживчий кредит сприяє збільшенню попиту на товари і послуги, що, у свою чергу, стимулює економічний розвиток та зростання виробництва.

Зроблений нижче аналіз існуючих у літературі підходів до визначення сутності споживчого кредиту дозволив нам здійснити їхню класифікацію в залежності від цільової спрямованості кредиту. За даним критерієм виділені чотири підходи до основи споживчого кредиту (рис.1.1).

Рис. 1.1 – Підходи до сутності споживчого кредиту в залежності від його цільової спрямованості

На рис. 1.2 показана структура і типи кредитних відносин, котрі виникають при споживчому кредиті у вузькому сенсі. Можна виділити п'ять типів кредитних відносин, у яких населення виступає позичальником коштів на цілі особистого споживання:

- 1) держава – банк - населення;
- 2) кредитний інститут (банк) - населення;
- 3) банк - підприємство (організація) - населення;
- 4) підприємство (організація) - населення;
- 5) населення - населення.

Рис. 1.2 Структура споживчого кредиту у вузькому значенні слова

Кредитні відносини, як і будь-які економічні відносини, змінюються відповідно до еволюції виробничих відносин і мають історичний контекст. Кредит представлений у різних формах і видах, які є складовими частинами складного комплексу суспільних відносин, що виникають у процесі відтворення.

Для розкриття теми бакалаврської роботи важливо провести детальну класифікацію споживчого кредиту. При цьому потрібно охопити широкий спектр критеріїв класифікації, що дозволить зрозуміти різноманітність видів споживчого кредиту, які застосовуються на практиці.

Таблиця 1.1 - Види споживчих кредитів

За цільовим призначенням	-інвестиційні; -для купівлі товару та сплати послуг; -на розвиток підсобного господарства; -цільові кредити окремим соціальним групам; -не цільові споживчі потреби; -чекові; -банківські картки.
За способом надання	-цільові; -нецільові.
За терміном кредитування	-короткострокові; -довгострокові.
За забезпеченням кредиту	-забезпечені; -незабезпечені.
За методом погашення боргу	-з одноразовим платежем; -у розстрочку.
За способом сплати нарахованих відсотків	-з утриманням відсотків в момент надання; -зі сплатою відсотків у момент погашення кредиту; -зі сплатою відсотків рівними внесками протягом усього терміну користування.
За характером кругообігу коштів	-разові; -поновлювальні.
За ступенем опосередкованості	-опосередковані; -цільові
За суб'єктом кредитування	-банки; -не банківські фінансові установи.

Джерело: створено автором

Як зазначено в таблиці 1, кредити за цільовим призначенням поділяються на кілька категорій:

- Інвестиційні кредити. До цієї категорії входять кредити на кооперативне житло, що передбачають фінансування будівництва, придбання або реконструкції будівель.

- Кредити на покупку товарів довгострокового користування. Ці кредити надаються для придбання товарів у розстрочку, що дозволяє споживачам поступово виплачувати вартість товару.

- Кредити на розвиток підсобного господарювання. До цієї групи належать позики на купівлю сільськогосподарської техніки, добрив і транспортних засобів, які сприяють розвитку особистих підсобних господарств.

1.2 Основні принципи та інструменти оцінки ефективності кредитування

Основним джерелом прибутку банківської установи є кредитні ресурси, а саме банківські кредити, які є ключовою формою кредитних відносин в економіці. Це процес передачі грошових коштів у позику, який реалізується через кредитно-фінансові організації з ліцензією на такі операції. Позичальниками можуть бути лише юридичні особи, а інструментом кредитних відносин є кредитний договір або кредитна угода. Дохід від цих кредитів отримується у формі позикового відсотка або банківського відсотка, який визначається на основі угоди між сторонами та з урахуванням середньої норми визначеної на період кредитування та конкретних умов.

Неповернення кредиту банку призводить до зменшення його капіталу і виникнення дефіциту коштів. Якщо сума неповернених кредитів перевищує власні кошти банку, він стає неплатоспроможним, оскільки активи банку стають меншими за його зобов'язання, і повна їх оплата стає неможливою. Це може призвести до припинення розрахунків за рахунками клієнтів банку.

Коли втрати від неповернення кредитів стають значними, банк може зазнати банкрутства і припинити діяльність або піддатися реструктуризації.

Стосовно кредитного ризику, можна зазначити, що він адекватно відображає втрати банку, оскільки має чітко виражений негативний характер і, на відміну від «спекулятивних» ризиків, не призводить до позитивних результатів. Високий кредитний ризик і неповернення кредитів можуть призвести до банкрутства банків у країнах, які проводять економічні реформи на ринкових принципах. Однією з основних причин цього є погана якість активів і постійне надання нових позик, які не погашаються вчасно [18].

Кредитний ризик визначається під впливом багатьох факторів, які необхідно враховувати при його оцінці і прогнозуванні. Ці фактори можуть бути об'єднані в три великі групи, що мають самостійне значення у зв'язку з різними джерелами походження елементів, з яких вони складаються. Основні фактори кредитного ризику містять у собі такі агреговані поняття, як макроекономічні фактори; фактори, пов'язані з підприємствами-позичальниками; фактори, пов'язані з банком (рис. 1.1).

Рис. 1.3 – Фактори кредитного ризику

На сьогоднішній день проблемні кредити значною мірою гальмують розвиток кредитного ринку України. Динаміка кредитного портфеля та обсягів проблемних кредитів комерційних банків України протягом 2008–2015 рр. та 2022-2023рр. наведена у табл. 1.2

Таблиця 1.2 – Динаміка банківського кредитування та ВВП України

Показник	Роки									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Усього кредитів наданих банками млн.грн.	910782	1020667	981627	998682	1016657	1073131	971871	948386	1044049	1007648
Номінальний ВВП (в фактичних цінах)	1454931	1566728	1979458	2833182	2982920	3558706	3974564	4194102	5459574	5191028

Частка кредитного портфелю у ВВП, %	62,6	65,1	49,6	41,9	34,1	30,2	24,5	22,6	19,1	19,4
-------------------------------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Джерело: [31]

Таблиця 1.2 демонструє динаміку банківського кредитування та ВВП України протягом десятирічного періоду з 2013 по 2022 рік. Аналіз даних дозволяє простежити ключові тенденції в обсягах кредитування та економічного зростання країни. Загальна сума кредитів, наданих банками, коливалася протягом цього періоду, відображаючи різні економічні і політичні виклики, з якими стикалася Україна.

У 2013 році загальний обсяг кредитів, наданих банками, становив 910 782 млн грн. Наступного року цей показник зріс до 1 020 667 млн грн, що співпало з початком агресії Росії та анексією Криму, що спричинило економічну невизначеність. Проте вже в 2015 році обсяг кредитів знизився до 981 627 млн грн, що можна пов'язати з глибокою економічною кризою, яка охопила країну.

З 2016 року обсяг кредитування почав поступово зростати, досягнувши 1 016 657 млн грн у 2017 році та 1 073 131 млн грн у 2018 році. Проте у 2019 році спостерігалось зниження до 971 871 млн грн, що можна пояснити обережністю банків у кредитуванні на тлі політичної невизначеності перед президентськими виборами. У 2020 році, попри пандемію COVID-19, обсяг кредитів майже не змінився і становив 948 386 млн грн.

ВВП України в цей період також демонстрував значні зміни. Номінальний ВВП у 2013 році становив 1 454 931 млн грн і поступово зростав, досягнувши 5 459 574 млн грн у 2021 році. Однак у 2022 році через повномасштабну війну ВВП зменшився до 5 191 028 млн грн. Водночас частка кредитного портфеля у ВВП знижувалася протягом всього періоду, з 62,6% у 2013 році до 19,4% у 2022 році, що свідчить про зменшення відносної ролі банківського кредитування в економіці.

Це зниження частки кредитного портфеля у ВВП можна пов'язати з кількома факторами, включаючи зростання економіки швидшими темпами, ніж кредитування, а також з обережністю банків у видачі нових кредитів через макроекономічну нестабільність та високі ризики неповернення позик. Особливо це було відчутно після кризи 2014-2015 років та в період пандемії COVID-19.

Таким чином, аналіз таблиці показує, що, хоча обсяги банківського кредитування залишаються значними, їх відносна важливість у структурі економіки зменшується. Це вказує на певну консервативність банківської системи та необхідність проведення реформ, які могли б стимулювати більш активне кредитування, особливо для малого та середнього бізнесу, що є ключовим для економічного зростання та стабільності.

Кредитне забезпечення є ключовим фактором у формуванні капіталу підприємницьких структур і виступає важливим економічним важелем, що впливає на кругообіг в аграрному секторі економіки. Воно надає підприємствам необхідні фінансові ресурси для інвестування у виробництво, розширення та модернізацію, що сприяє їхньому розвитку та підвищенню конкурентоспроможності.

Таблиця 1.3

Кредити, надані банками у розрізі секторів економіки, млн грн

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Усього кредитів Наданих банками	910782	1020667	981627	998682	1016657	1073131	9711871	948386	1044049	1007648	963717
Кредити іншим Фінансовим корпораціям	19317	25576	15564	11583	10936	9222	9577	5701	9644	6809	4917
Кредити сектору загального державного	5908	4926	3364	1430	1522	2875	4732	11579	26990	24810	22003

управління											
Кредити нефінансовим Корпораціям	691903	778841	787795	822114	829932	859740	744648	724157	752324	754371	719721
Кредити домашнім господарствам	193654	211325	174904	163555	174268	201293	212914	206950	255091	221657	217077

Джерело: [32]

Аналізуючи таблицю кредитів, наданих банками у розрізі секторів економіки за період з 2013 по 2023 рік, можна зробити кілька ключових висновків про динаміку кредитування різних секторів економіки України. Загальний обсяг кредитів, наданих банками, зазнавав коливань протягом досліджуваного періоду. У 2013 році він складав 910 782 млн грн, а в 2023 році цей показник знизився до 963 717 млн грн, після досягнення піку в 2018 році (1 073 131 млн грн).

Кредити, надані іншим фінансовим корпораціям, демонстрували значне скорочення за цей період. Якщо у 2013 році цей показник складав 19 317 млн грн, то в 2023 році він знизився до 4 917 млн грн. Найбільше скорочення спостерігалось після 2014 року, що могло бути зумовлено економічною кризою та політичною нестабільністю, що вплинули на фінансовий сектор.

Кредити сектору загального державного управління також зазнали значних коливань. У 2013 році обсяг кредитів становив 5 908 млн грн, а у 2023 році він збільшився до 22 003 млн грн. Найбільше зростання спостерігалось в 2021 році, коли обсяг кредитів зріс до 26 990 млн грн. Це може бути пов'язано з підвищеною потребою у фінансуванні державних програм та проектів в умовах економічної нестабільності та необхідності підтримки державних ініціатив.

Кредити, надані нефінансовим корпораціям, залишалися найбільшим сегментом кредитного портфеля банків. У 2013 році цей показник становив 691 903 млн грн, а в 2023 році він незначно знизився до 719 721 млн грн. Протягом усього періоду нефінансові корпорації залишалися основними

отримувачами кредитів, що свідчить про стабільний попит на фінансування з боку реального сектора економіки.

Кредити, надані домашнім господарствам, також зазнали змін. У 2013 році цей показник становив 193 654 млн грн, а у 2023 році він дещо знизився до 217 077 млн грн. Найбільший обсяг кредитів для домашніх господарств спостерігався у 2021 році, коли цей показник досяг 255 091 млн грн. Це може бути пов'язано з підвищеною активністю на ринку споживчого кредитування та збільшенням потреб населення у фінансуванні.

Загалом, дані таблиці показують, що банківський сектор України зазнав значних змін протягом останнього десятиріччя. Попри економічні виклики, кредитування різних секторів економіки залишалось відносно стабільним, зокрема для нефінансових корпорацій та домашніх господарств. Це свідчить про певний рівень стійкості банківської системи та її здатність підтримувати економіку навіть в умовах кризи та війни.

Залучення банківських кредитів, кредиторської заборгованості та інших позикових коштів є необхідним для функціонування аграрного сектору. Тому важливо чітко розуміти роль банківського кредиту у фінансовому забезпеченні аграрних підприємств, а також визначити взаємозв'язки між ефективністю надання кредитів банками, ефективністю їх використання позичальниками та загальним впливом кредитних відносин на національну економіку [9].

Недостатність власних фінансових ресурсів змушує підприємства звертатися до позикових коштів, які використовуються для підвищення ефективності агропромислового виробництва. Ці кошти спрямовуються на створення сезонних запасів, здійснення витрат та забезпечення оптимальної структури основних виробничих фондів [13].

Раціональне використання позикових коштів підвищує ефективність агропромислового виробництва, оскільки підприємства отримують певний ефект від залучених кредитних ресурсів. Ефективність використання позикових коштів слід розглядати в контексті загальної теорії економічної

ефективності, яка визначається як результативність діяльності економічних систем, таких як підприємства, території та національна економіка. Основною особливістю цих систем є вартісний характер засобів і цілей, зокрема, отримання прибутку [14].

Поняття «ефективність» розглядається в економічній літературі досить широко. Так, загалом під економічною ефективністю розуміють результативність діяльності економічних систем (підприємств, територій, національної економіки), й «основною особливістю таких систем є вартісний характер засобів (видатків, витрат) досягнення цілей (результатів), а інколи – і самих цілей (зокрема, одержання прибутку)» [8].

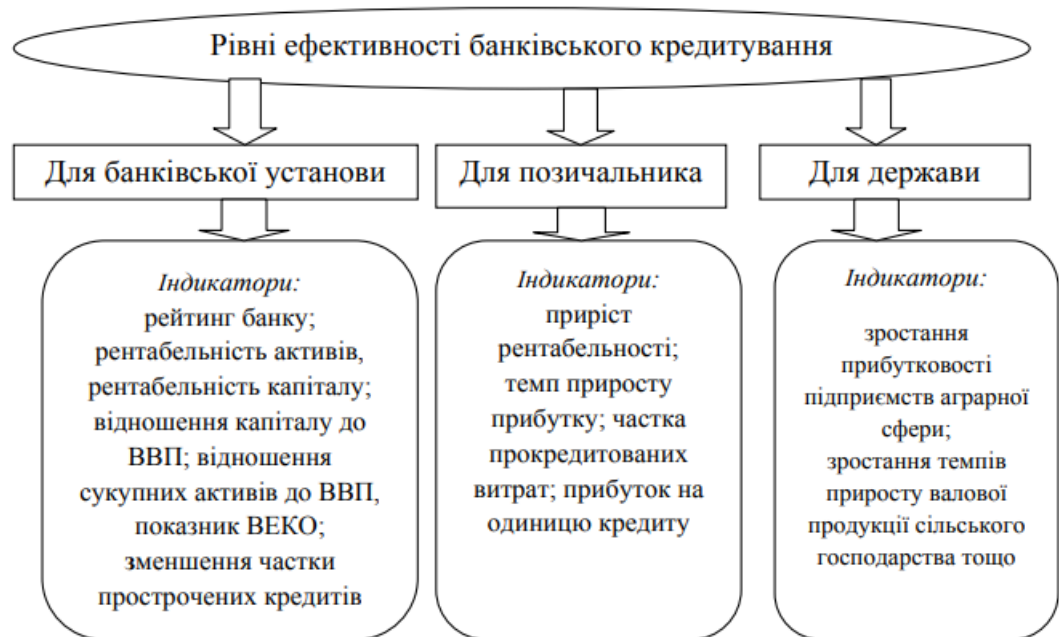

Рис. 1.4 – Методика оцінки ефективності кредитних відносин

Джерело: складено автором

Для національної економіки важливо, щоб банківські установи ефективно перетворювали заощадження в інвестиції у виробничу діяльність підприємств. Це підкреслює їхню важливу роль у фінансуванні різних секторів економіки країни. Ефективність роботи банків можна оцінювати за такими показниками, як відношення загальних активів, капіталу банківської

системи та обсягу кредитних ресурсів до ВВП, а також за співвідношенням темпів їх зростання [10].

Оцінити загальну ефективність діяльності банківських установ також можна за показниками рентабельності активів і капіталу та за результатами їх діяльності. Важливим показником ефективної діяльності банку є його рейтинг, який стимулює міжбанківську конкуренцію на ринку банківських послуг, підвищує імідж банку і довіру до нього з боку потенційних позичальників.

Серед критеріїв оцінки ефективності кредитного процесу у комерційних банках автор виокремлює такі: реалізація банками функцій зі збирання тимчасово вільних грошових коштів домогосподарств і підприємств та їх перетворення в кредити; задоволення потреб різних категорій позичальників у кредитних ресурсах на вигідних умовах; захист інтересів як кредиторів, так і позичальників. Ці критерії вимагають певних показників для оцінки, таких як виконання планових показників кредитної діяльності, залучення нових позичальників та їх лояльність, досягнення фінансових результатів (наприклад, обсяг відсоткового доходу), ефективність змін у кредитному процесі, успішність використання позичальниками отриманих коштів тощо [8].

М.І. Крупка пропонує для оцінки ефективності кредитної діяльності банку використовувати показник відносної ефективності кредитних операцій (ВЕКО), який визначає співвідношення між чистим процентним доходом та резервами під заборгованість за кредитами у чистих кредитах [9].

Формулу можна записати так: $ВЕКО = (ЧПД / ОД) / (Р / К)$ де,

ВЕКО – відносна ефективність кредитних операцій банку;

ЧПД – чистий процентний дохід;

ОД – операційний дохід;

Р – резерв під заборгованість за кредитами;

К – кредитний портфель

Показник відносної ефективності кредитних операцій банку відображає, наскільки збалансовані ризики кредитних операцій і чистий дохід, який з них отримується. Цей показник може бути використаний для оцінки та порівняння ефективності кредитування як за групами банків, так і за окремими банками. Чим вище значення показника, тим ефективніше банк управляє механізмом кредитування, тобто створивши низькоризиковий кредитний портфель і отримавши більше процентних доходів. Недоліком цього показника є те, що його неможливо використовувати у випадку неповного формування резервів за кредитними операціями.

Ефективність використання позикових коштів підприємствами аграрного сектору зазвичай вища, ніж ефективність використання власного капіталу. Це пояснюється підвищеною відповідальністю перед кредиторами за повернення боргу у встановлений термін.

Залучення позикового капіталу в оборот у розумних розмірах та його ефективне використання сприяють поліпшенню фінансового стану. На відміну, якщо підприємство залучає в свій оборот позиковий капітал у неприйнятних економічно розмірах, це може призвести до погіршення фінансового стану [15].

Для визначення максимального обсягу залучення позикових коштів підприємствам варто зосередитися на таких показниках, як коефіцієнт фінансового левіриджу та забезпечення фінансової стійкості. Аналіз проводиться з метою визначення ефективності використання позикового капіталу, а також оцінки співвідношення між економічною рентабельністю та відсотковою ставкою за кредитом.

1.3 Методи оцінки ефективності систем споживчого кредитування

Системи споживчого кредитування відіграють ключову роль в сучасній економіці, забезпечуючи доступ до фінансових ресурсів для широких верств населення. Ефективність цих систем визначає здатність фінансових установ

надавати кредити з мінімальними ризиками та максимальними вигодами для обох сторін - кредиторів і позичальників. У зв'язку з цим, оцінка ефективності систем споживчого кредитування стає важливим інструментом для забезпечення стабільності та розвитку фінансового ринку [22].

Методи оцінки ефективності систем споживчого кредитування можуть варіюватися залежно від ряду факторів, таких як економічне середовище, специфіка банківської діяльності та потреби позичальників. Зазвичай використовуються кількісні та якісні методи, що дозволяють комплексно аналізувати різні аспекти кредитування. Це можуть бути фінансові показники, такі як процентні ставки, рівень дефолтів, рентабельність, а також якісні оцінки, включаючи задоволеність клієнтів та рівень обслуговування.

Одним з важливих аспектів оцінки ефективності є аналіз ризиків, пов'язаних з кредитуванням. Ризик-менеджмент включає в себе використання статистичних моделей та методів прогнозування для визначення ймовірності дефолту позичальників. Такий підхід дозволяє фінансовим установам мінімізувати втрати та забезпечити стабільність свого портфеля кредитів. Водночас, важливою є і здатність швидко адаптуватися до змін економічного середовища та регуляторних вимог [20].

Іншим значущим методом є аналіз операційної ефективності, який включає оцінку внутрішніх процесів кредитування. Це може бути швидкість обробки заявок, точність і повнота даних, а також здатність системи забезпечувати надійне та зручне обслуговування клієнтів. Висока операційна ефективність дозволяє знизити витрати та підвищити конкурентоспроможність на ринку фінансових послуг.

Нарешті, важливо враховувати соціально-економічний вплив систем споживчого кредитування. Ефективна система повинна сприяти не тільки фінансовому зростанню установ, але й загальному добробуту суспільства. Це включає в себе доступність кредитів для різних верств населення, сприяння розвитку малого та середнього бізнесу, а також підтримку фінансової

інклюзії. Такий підхід забезпечує збалансований розвиток економіки та підвищення якості життя громадян [13].

Споживчий кредит володіє певним складом специфічних якостей, що пов'язані із особливостями сфери особистого споживання населення. До них відносяться [11]:

- споживчі кредити отримують фізичні особи;
- споживчий кредит є видом позики, що відображає взаємовідносини між кредитором і позичальником, мета яких міститься в кредитуванні кінцевого споживача;
- погашення споживчого кредиту здійснюється в межах надходження або накопичення капіталу;
- види споживчого кредиту є засобами задоволення своїх особистих потреб фізичних осіб і носять громадський характер, оскільки сприяють укладенню колективних проблем, підвищенню рівня життя населення;
- основною умовою, що забезпечує можливість отримання споживчого кредиту є довгострокові грошові доходи, тобто платоспроможність споживача;
- дана позика активізує отримання деяких благ (товарів, послуг), які мають можливість придбати колись, накопичивши кошти, які необхідні для закупівлі товарно-матеріальних цінностей чи послуг.

Оцінка ефективності систем споживчого кредитування може бути проведена за допомогою різних методів і підходів. Ось кілька основних методів:

1. Показники віддачі кредитів. Цей метод включає аналіз таких показників, як рівень повернення кредитів, відсоток прострочених платежів, обсяги кредитів, що видаються тощо. Високі рівні повернення і низькі відсотки прострочених платежів можуть свідчити про ефективність системи кредитування.

2. Показники прибутковості. Це включає аналіз доходів, що отримуються від процентів за кредитами, порівняно з витратами на їхнє

надання і обслуговування. Високі показники прибутковості можуть вказувати на ефективність системи.

3.Кредитний портфель. Аналіз складу кредитного портфеля може також допомогти оцінити ефективність системи. Це включає розподіл кредитів за різними секторами економіки, рівнем ризику кредитування та іншими параметрами.

4.Показники ризику. Оцінка рівня кредитного ризику, зв'язаного з кредитуванням, також є важливою складовою ефективності системи. Високі рівні кредитного ризику можуть сигналізувати про проблеми з ефективністю.

5.Клієнтське задоволення і лояльність. Дослідження задоволеності клієнтів і їх лояльності може також надати інформацію про ефективність системи кредитування.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЮЧОЇ ПРАКТИКИ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ У АТ «ІДЕЯ БАНК»

2.1 Аналіз економіко-організаційної діяльності АТ «ІДЕЯ БАНК»

Акціонерне товариство «Ідея Банк» (далі – «Банк», АТ «Ідея Банк») було створене в результаті зміни найменування та типу Публічного акціонерного товариства Ідея Банк відповідно до рішення Загальних зборів акціонерів Банку (протокол №60 від 21 серпня 2018 року).

Банк є правонаступником прав і обов'язків:

- Публічного акціонерного товариства Плюс Банк, яке було створене шляхом перетворення Відкритого акціонерного товариства Плюс Банк згідно з рішенням Загальних зборів акціонерів (протокол № 30 від 17 листопада 2009 року);
- Відкритого акціонерного товариства Плюс Банк, яке стало правонаступником Відкритого акціонерного товариства Акціонерний комерційний банк Прикарпаття відповідно до рішення Загальних зборів акціонерів (протокол №24 від 16 листопада 2007 року);
- Відкритого акціонерного товариства Акціонерний комерційний банк Прикарпаття, створеного шляхом реорганізації Товариства з обмеженою відповідальністю Комерційний банк розвитку лісової та деревообробної промисловості Прикарпаття Прикарпатлісбанк (протокол № 9 від 18 травня 1995 року);
- Товариства з обмеженою відповідальністю Комерційний банк розвитку лісової та деревообробної промисловості Прикарпаття Прикарпатлісбанк.

Банк зареєстрований Національним банком України в Державному реєстрі банків 22 жовтня 1991 року за реєстраційним №46. Місцезнаходження банку: 79008, Україна, м. Львів, вул. Валова, 11.

Акціонерне товариство Ідея Банк зареєстровано в Україні та є резидентом України. АТ Ідея Банк має статус банку з іноземним капіталом та статус ощадного банку. Банк працює на ринку України вже 30 років та входить до складу однієї з найбільших фінансових груп у Східній та Центральній Європі - Getin Holding S.A, Республіка Польща.

Загальними зборами акціонерів (протокол №60 від 21 серпня 2018 року) було прийнято рішення про зміну найменування банку на Акціонерне товариство Ідея Банк та зміну типу акціонерного товариства на приватне. Банк здійснює свою діяльність на підставі ліцензії №96, виданої Національним банком України (НБУ) 4 листопада 2011 року, та Генеральної ліцензії на здійснення валютних операцій №96 від 3 лютого 2012 року.

Станом на 31 грудня 2019 року материнською компанією банку є Гетін Холдінг Спудка Акційна (Польща), яка прямо володіє 100% статутного капіталу банку. У 2018 році материнська структура Гетін Холдінг С.А. набула права власності на всі 100% акцій банку, викупивши акції у міноритарних акціонерів, що склали 1,4122% акцій банку.

Таблиця 2.1

Балансові показники АТ «ІДЕЯ БАНК», млн. грн.

Найменування	2023	2022	Зміна, %
Чисті активи	6231	4568	+36,4
Кредитно-інвестиційний портфель	4028	3145	+28,1
Кошти клієнтів	4207	3592	+17,1
Статутний капітал	323	323	-
Власний капітал	1326	813	+63,1

Джерело: створено автором із використанням джерела [34,35]

Аналізуючи балансові показники АТ «ІДЕЯ БАНК» за 2022 та 2023 роки, можна зробити висновок про значне покращення фінансового стану банку за цей період. Чисті активи банку зросли з 4568 млн грн у 2022 році до

6231 млн грн у 2023 році, що становить приріст на 36,4%. Це свідчить про збільшення загальної вартості активів банку, які можуть включати грошові кошти, інвестиції та інші ресурси.

Кредитно-інвестиційний портфель АТ «ІДЕЯ БАНК» також показав значне зростання. У 2022 році він становив 3145 млн грн, а в 2023 році збільшився до 4028 млн грн, що означає приріст на 28,1%. Це вказує на активне розширення банківського кредитування та інвестиційної діяльності, що може бути результатом підвищеного попиту на кредити або ефективнішої роботи з інвестиціями.

Кошти клієнтів, які зберігаються в банку, також зросли з 3592 млн грн у 2022 році до 4207 млн грн у 2023 році, що становить приріст на 17,1%. Збільшення коштів клієнтів свідчить про зростаючу довіру до банку з боку вкладників та клієнтів, а також про можливе збільшення кількості клієнтів або середнього розміру вкладів.

Статутний капітал АТ «ІДЕЯ БАНК» залишився незмінним на рівні 323 млн грн протягом обох років. Це вказує на стабільність базового капіталу, який банк використовує для фінансування своєї діяльності та забезпечення фінансової стійкості.

Власний капітал банку значно зріс, з 813 млн грн у 2022 році до 1326 млн грн у 2023 році, що становить приріст на 63,1%. Це дуже позитивний показник, який вказує на збільшення фінансової міцності банку та його здатність покривати ризики і зобов'язання за рахунок власних ресурсів.

Загалом, аналіз балансових показників АТ «ІДЕЯ БАНК» демонструє значне покращення його фінансового стану протягом 2023 року порівняно з 2022 роком. Зростання чистих активів, кредитно-інвестиційного портфеля, коштів клієнтів та власного капіталу свідчить про позитивну динаміку у діяльності банку, підвищення довіри з боку клієнтів та вкладників, а також про ефективність управління фінансовими ресурсами.

Звіт про прибутки та збитки АТ «ІДЕЯ БАНК»

Найменування	2023	2022	Зміна, %
Дохід від звичайної діяльності	2514	2779	-9,2
Адміністративні витрати	750	612	+22,5
Прибуток (збиток) до оподаткування	925	(794)	+216,5
Прибуток (збиток) за рік	511	(650)	+178,6
Доходність активів (ROA %)	10,2	(11,9)	+22 п.п
Доходність капіталу (ROE%)	44,2	(47,3)	+91,5 в.п

Джерело: [34,35]

Аналізуючи звіт про прибутки та збитки АТ «ІДЕЯ БАНК» за 2022 та 2023 роки, можна зробити кілька важливих висновків про фінансовий стан та ефективність банку за цей період. Дохід від звичайної діяльності у 2023 році становив 2514 млн грн, що на 9,2% менше порівняно з 2022 роком, коли дохід складав 2779 млн грн. Зниження доходу може свідчити про певні труднощі або зміни в ринковому середовищі, що вплинули на здатність банку генерувати прибутки від основної діяльності.

Адміністративні витрати банку за цей період значно зросли. У 2022 році вони становили 612 млн грн, тоді як у 2023 році збільшилися до 750 млн грн, що є приростом на 22,5%. Зростання адміністративних витрат може бути пов'язане з підвищенням операційних витрат, інвестиціями у розвиток інфраструктури, заробітної плати та інших витрат, необхідних для підтримки діяльності банку.

Попри зниження доходу та зростання адміністративних витрат, АТ «ІДЕЯ БАНК» продемонстрував значне покращення у показниках прибутковості. Прибуток до оподаткування у 2023 році склав 925 млн грн, тоді як у 2022 році банк мав збиток у розмірі 794 млн грн. Це означає приріст на 216,5%, що свідчить про суттєве покращення фінансової ефективності банку та його здатності генерувати прибуток до оподаткування.

Прибуток за рік також значно покращився. У 2022 році банк зазнав збитку в розмірі 650 млн грн, тоді як у 2023 році отримав прибуток у розмірі

511 млн грн, що означає приріст на 178,6%. Це свідчить про ефективність заходів, вжитих банком для покращення фінансових результатів, та про позитивну динаміку у діяльності банку.

Доходність активів (ROA) у 2023 році склала 10,2%, тоді як у 2022 році вона була негативною (-11,9%). Зміна на +22 процентних пункти свідчить про значне покращення ефективності використання активів банку для генерування прибутку. Це важливий показник, який демонструє, наскільки ефективно банк використовує свої ресурси для створення вартості.

Доходність капіталу (ROE) також значно покращилася. У 2023 році цей показник становив 44,2%, тоді як у 2022 році він був негативним (-47,3%). Зміна на +91,5 процентних пункти свідчить про високу рентабельність власного капіталу та ефективність управління ресурсами акціонерів. Це вказує на те, що банк зміг значно підвищити свою фінансову стійкість та здатність генерувати прибуток для своїх акціонерів.

Таблиця 2.3

Загальна інформація про АТ «ІДЕЯ БАНК»

Найменування	2023	2022	Зміна, %
Показник достатності капіталу згідно з Базелем II	10,2	12,8	-2,6 в.п.
Показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ	17,9	15,5	+2,4 в.п.
Кількість відділень банку	72	70	+2,9
Облікова чисельність працівників	1153	1191	-3,3

Джерело: [34,35]

Аналізуючи загальну інформацію про АТ «ІДЕЯ БАНК» за 2022 і 2023 роки, можна зробити кілька важливих висновків щодо фінансової стабільності та операційної діяльності банку. Показник достатності капіталу згідно з Базелем II знизився з 12,8% у 2022 році до 10,2% у 2023 році, що

становить зменшення на 2,6 процентних пункти. Це зниження може вказувати на збільшення ризиків або зменшення капітальної бази банку, що потребує уваги для забезпечення достатнього рівня капіталу.

У той же час, показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ зріс з 15,5% у 2022 році до 17,9% у 2023 році, що є збільшенням на 2,4 процентних пункти. Це свідчить про покращення фінансової стійкості банку та його здатності дотримуватися регулятивних вимог Національного банку України, що є позитивним сигналом для вкладників та інвесторів.

Кількість відділень банку зростає з 70 у 2022 році до 72 у 2023 році, що становить приріст на 2,9%. Це вказує на розширення мережі банку та його прагнення забезпечити більш широке охоплення клієнтів. Збільшення кількості відділень може сприяти покращенню обслуговування клієнтів та збільшенню обсягу банківських операцій.

Облікова чисельність працівників банку зменшилася з 1191 у 2022 році до 1153 у 2023 році, що є зниженням на 3,3%. Це може свідчити про оптимізацію персоналу або впровадження більш ефективних технологій, що дозволяють зменшити потребу у людських ресурсах. Однак, це також може бути результатом реструктуризації або інших заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності банку.

Загалом, дані таблиці показують змішані тенденції у діяльності АТ «ІДЕЯ БАНК». З одного боку, спостерігається зниження показника достатності капіталу за Базелем II, що може вимагати додаткових заходів для зміцнення капітальної бази. З іншого боку, зростання показника достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ є позитивним сигналом, який свідчить про підвищення фінансової стійкості банку.

Розширення мережі відділень свідчить про активний розвиток банку та його прагнення покращити доступність послуг для клієнтів. Водночас, зниження чисельності працівників може бути ознакою оптимізації процесів та підвищення ефективності операційної діяльності. Загалом, АТ «ІДЕЯ

БАНК» демонструє прагнення до розвитку та покращення своїх фінансових показників, хоча деякі аспекти потребують додаткової уваги та управління ризиками.

Таблиця 2.4

Фінансовий стан (активи) АТ «ІДЕЯ БАНК»

Активи	2023	2022
Грошові кошти та еквіваленти	1443184	817162
Кредити та аванси клієнтам	3916122	2959006
Інвестиції в цінні папери	11565	185771
Інвестиційна нерухомість	6950	6824
Поточні податкові активи	-	7940
Відстрочені податкові активи	233905	159508
Нематеріальні активи	110167	99772
Основні засоби	159709	151889
Інші фінансові активи	224962	157999
Інші нефінансові активи	24065	21641
Непоточні активи, класифіковані як утримувані від продажу	20	20

Джерело: [34,35]

Аналізуючи фінансовий стан (активи) АТ «ІДЕЯ БАНК» за 2022 і 2023 роки, можна помітити значні зміни в різних категоріях активів. Грошові кошти та еквіваленти значно зросли з 817162 тис. грн у 2022 році до 1443184 тис. грн у 2023 році. Це збільшення вказує на покращення ліквідності банку, забезпечуючи йому більше ресурсів для здійснення поточних операцій та виконання фінансових зобов'язань.

Кредити та аванси клієнтам також демонструють суттєве зростання з 2959006 тис. грн у 2022 році до 3916122 тис. грн у 2023 році. Це свідчить про активне розширення кредитної діяльності банку, що може бути результатом збільшення попиту на кредити або ефективної роботи банку з наданням

кредитних послуг. Зростання цього показника є позитивним, оскільки вказує на збільшення доходів від основної діяльності банку.

Інвестиції в цінні папери, навпаки, суттєво зменшилися з 185771 тис. грн у 2022 році до 11565 тис. грн у 2023 році. Це може бути пов'язано з переглядом інвестиційної стратегії банку, де пріоритет було надано іншим видам активів, таким як кредити та аванси клієнтам, або зменшенням привабливості інвестицій у цінні папери.

Відстрочені податкові активи збільшилися з 159508 тис. грн у 2022 році до 233905 тис. грн у 2023 році. Це зростання може свідчити про зміну податкового навантаження або про відтермінування податкових зобов'язань, що дозволяє банку зберігати більше ресурсів для операційної діяльності у поточному періоді.

Нематеріальні активи зросли з 99772 тис. грн у 2022 році до 110167 тис. грн у 2023 році, що вказує на інвестиції банку в нематеріальні ресурси, такі як програмне забезпечення, патенти чи інші інтелектуальні права. Це може бути частиною стратегії банку щодо модернізації та впровадження нових технологій, що підвищують ефективність роботи та якість обслуговування клієнтів.

Основні засоби також показали зростання з 151889 тис. грн у 2022 році до 159709 тис. грн у 2023 році. Це свідчить про інвестиції банку в матеріальні активи, такі як будівлі, обладнання та інша нерухомість, що забезпечує стабільну операційну базу для діяльності банку. Загалом, аналіз активів АТ «ІДЕЯ БАНК» показує збалансоване зростання та стратегічні інвестиції в різні категорії активів, що сприяє покращенню фінансової стабільності та ефективності банку.

Таблиця 2.5

Фінансовий стан (зобов'язання) АТ «ІДЕЯ БАНК»

Найменування	2023	2022
Кошти банків	-	4956

Кошти клієнтів	4206950	3592110
Забезпечення	111930	62059
Інші фінансові зобов'язання	138524	83989
Інші нефінансові зобов'язання	12199	10939
Поточні податкові зобов'язання	435024	-

Джерело: [34,35]

Аналізуючи фінансовий стан (зобов'язання) АТ «ІДЕЯ БАНК» за 2022 і 2023 роки, можна зробити кілька ключових висновків. Перш за все, кошти банків, які у 2022 році становили 4956 тис. грн, у 2023 році зникли з балансу. Це може вказувати на погашення заборгованості перед іншими банками або рефінансування цих зобов'язань іншими фінансовими інструментами.

Кошти клієнтів значно зросли з 3592110 тис. грн у 2022 році до 4206950 тис. грн у 2023 році. Це збільшення на 17,1% свідчить про підвищення довіри клієнтів до банку та збільшення обсягу залучених депозитів. Така динаміка є позитивною, оскільки вказує на зростання ресурсної бази банку, що може бути використано для кредитування та інвестування.

Забезпечення зросло більш ніж вдвічі, з 62059 тис. грн у 2022 році до 111930 тис. грн у 2023 році. Це збільшення може бути пов'язано з підвищенням вимог до резервів під кредитні ризики або іншими зобов'язаннями, що потребують додаткового забезпечення. Зростання цього показника свідчить про прагнення банку забезпечити свої зобов'язання та підвищити фінансову стійкість.

Інші фінансові зобов'язання також збільшилися з 83989 тис. грн у 2022 році до 138524 тис. грн у 2023 році. Це може свідчити про зростання зобов'язань банку за іншими фінансовими інструментами або угодами, які не включені до основних статей зобов'язань. Зростання цих зобов'язань вимагає ретельного управління для забезпечення ліквідності та фінансової стійкості банку.

Інші нефінансові зобов'язання зросли з 10939 тис. грн у 2022 році до 12199 тис. грн у 2023 році. Це відносно невелике збільшення може бути пов'язане з різними операційними витратами або іншими зобов'язаннями, які не є фінансовими за своєю природою. Важливо стежити за цією динамікою, щоб уникнути несподіваних витрат у майбутньому.

Новим значущим показником стали поточні податкові зобов'язання, які у 2023 році склали 435024 тис. грн, тоді як у 2022 році цей показник був відсутній. Це може вказувати на зміну податкової політики або накопичення податкових зобов'язань, що потребують сплати у поточному році. Така значна сума вимагає особливої уваги для забезпечення своєчасного виконання податкових зобов'язань і уникнення штрафних санкцій.

Загалом, аналіз зобов'язань АТ «ІДЕЯ БАНК» показує зміни в структурі фінансових зобов'язань банку, зокрема зростання коштів клієнтів і забезпечення. Ці зміни можуть мати значний вплив на фінансову стабільність банку та його здатність виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та іншими контрагентами.

Таблиця 2.6

Фінансова звітність (власний капітал) АТ «ІДЕЯ БАНК»

Найменування	2023	2022
Статутний капітал	323073	323073
Емісійні різниці	196641	196641
Резервні та інші фонди банку	266962	916598
Інші резерви	25139	25971
Нерозподілений прибуток	514207	(648804)

Джерело: [34,35]

Аналізуючи фінансову звітність (власний капітал) АТ «ІДЕЯ БАНК» за 2022 і 2023 роки, можна зробити кілька важливих висновків. Перш за все, статутний капітал залишився незмінним на рівні 323073 тис. грн, що свідчить

про стабільність основного капіталу банку та відсутність нових емісій акцій чи змін у структурі власності за аналізований період.

Емісійні різниці також залишилися стабільними на рівні 196641 тис. грн. Це вказує на те, що банк не здійснював додаткових емісій акцій з премією або дисконтами. Незмінність цього показника свідчить про стабільність фінансової політики банку щодо залучення капіталу.

Резервні та інші фонди банку значно зменшилися з 916598 тис. грн у 2022 році до 266962 тис. грн у 2023 році. Це суттєве скорочення може бути пов'язане з використанням резервних фондів для покриття збитків або інших фінансових потреб банку. Така динаміка може викликати занепокоєння щодо спроможності банку витримувати фінансові шоки в майбутньому.

Інші резерви залишилися майже незмінними: 25139 тис. грн у 2023 році порівняно з 25971 тис. грн у 2022 році. Незначні зміни цього показника свідчать про відносну стабільність у формуванні резервів для покриття можливих ризиків та непередбачених витрат.

Нерозподілений прибуток демонструє значне покращення: з негативного показника (648804) тис. грн у 2022 році до позитивного 514207 тис. грн у 2023 році. Це суттєве покращення вказує на значне підвищення прибутковості банку та ефективності його операцій. Така динаміка свідчить про успішне подолання фінансових труднощів, з якими банк стикався раніше.

Загалом, аналіз власного капіталу АТ «ІДЕЯ БАНК» за 2022 і 2023 роки показує значні зміни у фінансовій структурі банку, зокрема зменшення резервних фондів та значне зростання нерозподіленого прибутку. Це може свідчити про ефективні заходи щодо оздоровлення фінансового стану банку та підвищення його прибутковості. Однак, зменшення резервів може викликати занепокоєння щодо стійкості банку перед можливими майбутніми фінансовими викликами.

2.2 Аналіз основних параметрів та умов споживчих кредитів на основі АТ «ІДЕЯ БАНК»

Практика показує, що споживчий кредит є найбільш затребуваним видом банківського кредитування, охоплюючи приблизно 80% усіх запитів на кредити. Кількість споживчих кредитів щороку стрімко зростає, що відображає підвищений попит серед населення. Кредити на поточні потреби займають значну частку в кредитних портфелях багатьох провідних вітчизняних банків. Зокрема, близько 70% роздрібного портфеля банку припадає на кредити на поточні потреби, 20% – на придбання власної нерухомості, 7% – на придбання автомобіля та 3% – на інші господарські цілі.

Збільшення банківського кредитування після кризи можна значною мірою пояснити відкладеним споживчим попитом. Під час кризових періодів багато споживачів утримуються від великих покупок, але як тільки економічна ситуація стабілізується, вони прагнуть реалізувати свої відкладені потреби. Проте в поточних умовах цей фактор вже не є настільки значним, адже високі споживчі потреби постійно стимулюють попит на кредити.

Головною причиною високого попиту на споживчі кредити є великі споживчі потреби на тлі повільного зростання доходів громадян. Багато людей змушені брати кредити, щоб задовольнити свої потреби, сподіваючись на майбутні доходи для їх погашення. Відсутність значного приросту доходів призводить до того, що кредит стає необхідним інструментом для підтримки життєвого рівня.

Бажання громадян забезпечити собі кращі умови життя спонукає їх витратити майбутні доходи на поточні потреби. Відносна впевненість у стабільності доходів дозволяє їм брати кредити, не боячись значного впливу на сімейний бюджет. Цей фактор сприяє зростанню обсягу споживчих кредитів, які надаються банками.

Високий попит на банківські кредитні ресурси дозволяє банкам зберігати високі відсоткові ставки по кредитах. Незважаючи на поступове зростання доходів, попит на кредити залишається стабільно високим, що дає змогу банкам встановлювати вигідні для них умови кредитування. Це, у свою чергу, стимулює банки до розширення пропозиції кредитних продуктів і вдосконалення умов їх надання.

У контексті військового вторгнення споживче кредитування в Україні набуває особливого значення та викликів. Військова агресія може суттєво вплинути на економічну стабільність країни, створюючи низку фінансових та соціальних викликів для банків та їх клієнтів. В цьому непередбачуваному контексті фінансові установи, включаючи банки, знаходяться під підвищеним тиском та повинні швидко реагувати на зміни у ситуації.

Споживче кредитування, як один із ключових аспектів фінансового ринку, несе значний вплив на економічне благополуччя населення. Проте в умовах військового конфлікту, коли нестабільність та невизначеність стають нормою, споживчі кредити можуть стати інструментом, який допомагає клієнтам подолати фінансові труднощі або забезпечити необхідні витрати на життя.

Банки, зі свого боку, мають відповідальність забезпечити стабільність фінансової системи та підтримати своїх клієнтів у складних часах. На їхню роль покладаються завдання зі збереження довіри, надання гнучких умов кредитування та розробки спеціальних програм підтримки для тих, хто потребує допомоги найбільше.

Отже, споживче кредитування в Україні під час військового вторгнення стає важливим аспектом економічної та фінансової стабільності, де банки грають ключову роль у забезпеченні фінансової підтримки та захисту інтересів своїх клієнтів.

Динаміка виданих банківських кредитів у АТ «ІДЕЯ БАНК» за 2021-2023 роки

Показники	2021	2022	2023
Кредити корпоративним суб'єктам господарювання	55105	89738	196167
Кредити покупцям-фізичним особам	8606731	8464504	8277945
Іпотека	1940	1854	762
Усього кредитів	8663776	8556096	8474874
Резерв під очікувані кредитні збитки	(3859314)	(5597090)	(4558752)
Усього кредитів за мінусом резервів	4804462	2959006	3916122

Джерело: [34,35,36]

Аналізуючи динаміку виданих банківських кредитів у АТ «ІДЕЯ БАНК» за 2021-2023 роки, можна відзначити кілька важливих тенденцій. По-перше, кредити корпоративним суб'єктам господарювання значно зросли за цей період. У 2021 році цей показник становив 55105 тис. грн, у 2022 році – 89738 тис. грн, а в 2023 році – 196167 тис. грн. Таке значне збільшення свідчить про активізацію банку у сфері кредитування бізнесу, що може бути пов'язано зі збільшенням довіри корпоративних клієнтів або зростанням попиту на такі кредити.

Кредити покупцям-фізичним особам демонструють зниження. У 2021 році обсяг таких кредитів становив 8606731 тис. грн, у 2022 році – 8464504 тис. грн, а в 2023 році – 8277945 тис. грн. Це поступове зменшення може свідчити про зниження попиту на кредити серед фізичних осіб або зміну кредитної політики банку, яка може бути спрямована на зменшення ризиків у цьому сегменті.

Іпотечне кредитування також зменшилося з 1940 тис. грн у 2021 році до 762 тис. грн у 2023 році. Таке значне зниження може бути пов'язане зі змінами на ринку нерухомості, зростанням вартості житла, зниженням

платоспроможності населення або змінами в умовах надання іпотечних кредитів банком.

Загальний обсяг кредитів, наданих банком, зменшився з 8663776 тис. грн у 2021 році до 8474874 тис. грн у 2023 році. Це зменшення може бути пов'язане зі змінами в економічних умовах, зниженням попиту на кредити або змінами в кредитній політиці банку.

Резерви під очікувані кредитні збитки значно коливалися протягом аналізованого періоду. У 2021 році резерви становили (3859314) тис. грн, у 2022 році вони значно зросли до (5597090) тис. грн, а у 2023 році зменшилися до (4558752) тис. грн. Такі зміни можуть бути пов'язані з економічною ситуацією в країні, якістю кредитного портфеля банку та змінними оцінками ризиків.

Сумарний обсяг кредитів за мінусом резервів демонструє також значні коливання. У 2021 році цей показник становив 4804462 тис. грн, у 2022 році знизився до 2959006 тис. грн, а у 2023 році знову зріс до 3916122 тис. грн. Це свідчить про зміну якості кредитного портфеля та вплив резервів на загальну фінансову стійкість банку.

Таблиця 2.8

Структура кредитів за видами економічної діяльності

Найменування	31 грудня 2023		31 грудня 2022	
Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку (споживчий кредит)	89517	1,06%	40146	0,30%
Фізичні особи	8,278707	97,69%	8466359	99,36%
Переробна промисловість	14804	0,17%	8763	0,06%
Інші	91846	1,08%	40828	0,28%
Усього кредитів та	8474874	100 %	8,556096	100%

заборгованості клієнтів до вирахування резервів				
--	--	--	--	--

Джерело: [34,35]

Аналізуючи структуру кредитів за видами економічної діяльності у АТ «ІДЕЯ БАНК» на 31 грудня 2023 та 2022 років, можна відзначити наступне.

У 2023 році найбільший відсоток кредитів припадає на фізичних осіб - 97,69%, що становить значну частину кредитного портфеля банку. Порівняно з 2022 роком, частка кредитів фізичним особам зросла з 99,36% до 97,69%. Це може свідчити про те, що банк активно співпрацює зі звичайними клієнтами, які звертаються за різного роду кредитами, такими як іпотека, споживчі кредити тощо.

Також слід зазначити збільшення частки кредитів, що припадають на торгівлю, ремонт автомобілів та інші види діяльності в 2023 році порівняно з 2022 роком. Наприклад, торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку (споживчий кредит) зросла з 0,30% у 2022 році до 1,06% у 2023 році. Це може вказувати на зростання попиту на кредити в цих галузях економіки або на більш активну кредитну політику банку у цих секторах.

У той же час, частка кредитів, що припадають на переробну промисловість та інші види діяльності, залишається невеликою, проте також зазнає зростання в порівнянні з попереднім роком.

Загалом, структура кредитів АТ «ІДЕЯ БАНК» свідчить про різноманітність та балансування в кредитному портфелі, де основну частку складають кредити фізичним особам, а також спостерігається певне зростання у інших галузях економіки.

2.3 Виявлення проблем та тенденцій у сфері споживчого кредитування у АТ «ІДЕЯ БАНК»

У сучасному фінансовому світі однією з ключових галузей є споживче кредитування, що має значний вплив на економічний розвиток країни та фінансову стабільність банківського сектору. У цьому контексті особливо важливо дослідження та аналіз проблем та тенденцій у цій сфері діяльності банків, зокрема, у АТ «Ідея Банк». З метою забезпечення ефективності та стійкості банківської системи, необхідно детально розглянути фактори, що впливають на споживче кредитування та виявити можливі проблеми, які можуть виникнути у діяльності банку. В даному вступі ми розглянемо основні аспекти сфери споживчого кредитування у АТ «Ідея Банк», а також визначимо ключові проблеми та тенденції, які впливають на його діяльність.

Споживче кредитування має великий вплив не лише на кредитний портфель банку, а й на економіку загалом. У сучасних реаліях існує певний внутрішній і зовнішній вплив на діяльність банківських структур, що призводить до банкрутства та зниження кількості наявних банків. Отже, існує потреба аналізу та оцінки тенденцій, які впливають на банківську систему для усунення негативного впливу цих чинників.

За даними Національного банку України в лютому 2022 року кількість діючих банків України становила 71, із них 33 – з іноземним капіталом, а на 1 червня 2022 року кількість банків знизилась до 69, водночас банки з іноземним капіталом також зазнали втрат їх залишилось 31.

Споживче кредитування в Україні характеризується низькою кількістю відкритих кредитів – це пов'язано з високими відсотковими ставками; через доступність споживчі кредити надаються на короткий термін, тому і є найдорожчими, а якщо розглядати кредити на споживчі товари в розстрочку, які надаються у магазинах-партнерах, то відсоткова ставка може бути 0,01 %, або ж надається пільговий безвідсотковий період [37].

За даними Першого всеукраїнського бюро кредитних історій, порівняно з попереднім періодом, обсяг нового кредитування зменшився в 2,5 рази, але спостерігається загальна тенденція відновлення кредитування.

Представники банку «Глобус» та Сене Банку поділилися своїм досвідом у відновленні кредитування. Зокрема, банк «Глобус» повернувся на ринок товарних кредитів у травні 2022 року, і за останній час спостерігається поступове зростання обсягу звернень клієнтів. Сене Банк, після націоналізації, також активно відновлює кредитування, зосереджуючись на кредитних картках, товарних кредитах і кредитах готівкою.

ТАСкомбанк також відчуває посилення конкуренції в галузі споживчого кредитування. Вони відновили видачу нових споживчих кредитів і спостерігають, що на ринку з'являється все більше банків, готових надавати кредити.

За даними ПВБКІ, державні банки показали найкраще відновлення споживчого кредитування, а банки з іноземним капіталом мають найгіршу ситуацію.

Член правління Сене Банку, Інна Тютюн, висловила думку, що позичальники тепер більше схильні брати іпотеку або короткострокові кредити, і очікується зростання споживчих настроїв серед населення, що сприятиме збільшенню попиту на споживчі кредити.

Умови воєнного конфлікту створюють складну ситуацію для банків та їх клієнтів. В цей період банки, такі як АТ «Ідея Банк», можуть виконувати важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності та підтримки населення

Аналізуючи сферу споживчого кредитування у АТ «Ідея Банк», можна виявити кілька проблем та тенденцій, які потребують уваги та подальшого вивчення:

1.Зростання кількості неповернених кредитів: подальший аналіз може виявити причини цього явища, такі як недостатній контроль за кредитним ризиком або недостатнє оцінювання кредитоспроможності клієнтів.

2.Зменшення доходності активів банку: якщо кредити споживачам не приносять достатнього прибутку через велику кількість неповернених кредитів, це може вплинути на фінансові показники банку.

3.Зростання відсотка прострочених платежів: це може свідчити про недоліки у системі відслідковування платежів та недостатню реакцію на проблеми клієнтів.

4.Недостатній моніторинг ризиків: банк повинен посилити свої механізми моніторингу та управління ризиками, щоб ефективно виявляти та управляти ризиками, пов'язаними зі споживчим кредитуванням.

5.Недостатня реакція на зміни в економічному середовищі: банк повинен бути готовий до змін у економічному середовищі та адаптувати свої стратегії кредитування відповідно до нових умов.

6.Недостатня прозорість умов кредитування: важливо забезпечити, щоб умови кредитів були чіткими та зрозумілими для клієнтів, щоб уникнути конфліктів та недовіри.

7.Недостатнє використання технологій: банк може вдосконалити свої технологічні рішення для покращення ефективності процесів кредитування та зменшення ризиків.

8.Конкуренція з боку інших фінансових установ: банк повинен посилити свої конкурентні переваги та надати конкурентноспроможні продукти та послуги.

9. Репутаційні ризики: важливо дбати про репутацію банку та забезпечити високий рівень довіри клієнтів та громадськості.

10. Специфіка ринку: враховуючи особливості ринку та клієнтських потреб, банк повинен адаптувати свої стратегії та продукти, щоб забезпечити ефективне обслуговування своїх клієнтів.

В сфері споживчого кредитування виявлено значні проблеми, які перешкоджають ефективному функціонуванню цього процесу. Однією з найбільш серйозних проблем є юридичні прогалини в регулюванні, особливо коли йдеться про оманливу рекламу, викриття інформації, оцінку кредитоспроможності позичальника, кредитне посередництво, несправедливі умови договорів, нав'язування додаткових послуг та відсутність однакових вимог до кредиторів, які можуть бути як банками, так і небанківськими

установами. Необхідно також вирішити питання відповідальності у сфері споживчого кредитування.

Надання інформації споживачам фінансових послуг перед укладанням договорів і під час їх виконання є критично важливим для забезпечення їхнього розуміння умов цих договорів. Споживачі мають бути повністю осведомлені про фактичну вартість кредиту, ефективну процентну ставку та будь-які інші платежі, пов'язані з видачею, обслуговуванням та поверненням кредиту. На жаль, в АТ «А-БАНК» інформація не завжди надається належним чином, зокрема, в період до укладання договору. У цей період інформація часто не надається в письмовій формі, як це передбачено законодавством.

Протягом усього строку дії договору з фінансовими установами зазвичай здійснюється інформування позичальників про будь-які зміни істотних умов договору. Зазвичай це відбувається шляхом розміщення відповідної інформації на веб-сайті банку або її публікації у друкованих ЗМІ. Однак це може призвести до того, що реальні умови договору стають невідомими споживачам.

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ІНОВАЦІЙНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ СПОЖИВОЧОГО КРЕДИТУВАННЯ

3.1 Обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення процесів кредитування

Запровадження програми навчання з фінансової грамотності для клієнтів є однією з ключових стратегій вдосконалення процесів кредитування. Ця програма має на меті не лише надання клієнтам необхідних знань для розуміння умов кредитування, а й сприяння розвитку їхньої фінансової відповідальності. Подальше обґрунтування пропозиції полягає у важливості зменшення ризику неплатоспроможності та покращенні фінансової стабільності клієнтів, що в свою чергу сприятиме підвищенню довіри між клієнтами та банком.

Давайте докладніше розглянемо моделі, що спрямовані на покращення процесу надання споживчих кредитів у комерційних банках.

1. Першою важливою складовою є розробка, впровадження та подальше оновлення скорингової системи. Традиційний підхід до скорингу полягає у використанні математичної моделі, що базується на аналізі історичних даних про звички поведінки клієнтів під час попередніх кредитних операцій. Ця модель допомагає визначити «готовність платити за кредитом» та «здатність повертати борги в майбутньому». Застосовуючи скорингову систему на підставі кредитної історії, банк визначає ймовірність того, що клієнт вчасно погасить кредит.

Під час аналізу потенційного позичальника, рекомендується використовувати певний тип рейтингу, наприклад, Fraud-скоринг, що визначає ймовірність шахрайства. Ключова перевага кредитного скорингу полягає в тому, що кожному клієнту присвоюється унікальний рейтинг

кредитного ризику. Порівнюючи ці значення з заданим рейтингом для кожної скорингової моделі, банк може ефективно вирішувати, коли надавати кредит та розділяти клієнтів на дві категорії - тих, кому можна надавати кредит, та тих, кому це не рекомендується. Критерії вибору позичальників є внутрішньою інформацією банку.

2. На другому етапі процесу кредитування, менеджер проводить аналіз кредитної історії клієнта та оцінює його платоспроможність за останні роки, щоб переконатися у його надійності та стабільності [9]. Рішення про видачу кредиту ґрунтується на оцінці кредитоспроможності позичальника. Внутрішні правила банку встановлюють конкретні критерії кредитування, які допомагають банку відбирати потенційних клієнтів (наприклад, максимальний та мінімальний вік, мінімальний рівень доходів, тривалість місця проживання), щоб сформувати ефективний кредитний портфель. Проте, в залежності від методики оцінки платоспроможності, не всі клієнти мають можливість отримати кредит.

Пропозиції щодо вдосконалення процесів кредитування можуть базуватися на аналізі поточного стану та ідентифікації можливих проблем і покращень. Ось кілька обґрунтувань для таких пропозицій:

1. Автоматизація процесів. Запровадження автоматизованих систем управління кредитами може покращити ефективність та швидкість обробки заявок, знизити ризик помилок та оптимізувати внутрішні процеси.

Запровадження автоматизованих систем управління кредитами може стати ключовим кроком у покращенні процесів кредитування. Ці системи дозволять банкам значно підвищити швидкість обробки кредитних заявок, зменшити вплив людського фактору на процес та виключити багато можливих помилок, пов'язаних з ручною обробкою інформації. Крім того, вони можуть оптимізувати внутрішні процеси, спрощуючи взаємодію між відділами та підрозділами, що беруть участь у процесі кредитування.

Автоматизація дозволить банку ефективніше враховувати різноманітні фактори при оцінці кредитного ризику та прийнятті рішень щодо надання

кредитів. Використання алгоритмів машинного навчання та штучного інтелекту може значно полегшити процес прийняття рішень, дозволяючи банку швидше реагувати на зміни на ринку та забезпечувати оптимальні умови кредитування для клієнтів.

Важливо також відзначити, що автоматизація може покращити якість обслуговування клієнтів, забезпечуючи їм швидку та ефективну відповідь на їхні запити та заявки. Це може позитивно позначитися на репутації банку серед клієнтів та сприяти збільшенню їхньої лояльності.

Загалом, впровадження автоматизованих систем управління кредитами може стати стратегічним кроком для банків у покращенні ефективності, конкурентоспроможності та забезпеченні надійного та якісного обслуговування клієнтів.

2. Використання аналітики даних. Впровадження аналітичних інструментів дозволить банкам краще розуміти профілі клієнтів, оцінювати кредитний ризик та ідентифікувати можливі шляхи оптимізації кредитних умов.

Використання аналітики даних в системі кредитування може забезпечити багато переваг для банків та їх клієнтів. Аналітичні інструменти дозволяють банкам збирати, аналізувати та інтерпретувати великі обсяги даних щодо клієнтів, їхньої кредитної історії та фінансового стану.

Впровадження аналітичних інструментів дозволить банкам краще розуміти профілі клієнтів, їхні фінансові потреби, платіжну здатність та ступінь кредитного ризику. Це допоможе забезпечити більш індивідуалізований підхід до кредитування, підвищити рівень персоналізації умов кредитування та забезпечити клієнтам оптимальні умови.

Крім того, за допомогою аналітики даних банки можуть ефективно оцінювати кредитний ризик та приймати обґрунтовані рішення щодо надання кредитів. Використання алгоритмів прогнозування та моделей машинного навчання дозволяє прогнозувати поведінку клієнтів та їхню спроможність повернути кредит, що сприяє зниженню кредитного ризику для банку.

Нарешті, аналітика даних дозволяє ідентифікувати можливі шляхи оптимізації кредитних умов та процесів кредитування. Аналіз даних може виявити недоліки та слабкі місця у процесах кредитування, а також запропонувати конкретні заходи для їх вдосконалення та оптимізації.

Отже, впровадження аналітики даних у систему кредитування дозволить банкам підвищити ефективність, знизити кредитний ризик та забезпечити більш індивідуалізований та оптимальний підхід до кредитування клієнтів.

3. Зменшення адміністративних процедур. Спрощення та оптимізація процедур управління кредитами може покращити клієнтський досвід та знизити витрати на обслуговування.

Зменшення адміністративних процедур у системі кредитування може значно покращити якість обслуговування клієнтів та забезпечити ефективне функціонування банку. Спрощення та оптимізація процедур управління кредитами дозволяє зменшити час, необхідний для обробки кредитних заявок, та прискорити процес прийняття рішень щодо надання кредитів.

Покращення клієнтського досвіду є одним з ключових переваг зменшення адміністративних процедур. Клієнти отримують швидкий та ефективний сервіс без зайвої бюрократії, що призводить до задоволеності та лояльності клієнтів. Вони отримують можливість отримати кредит швидше та без зайвих запитів та документів, що робить процес кредитування більш зручним та привабливим для клієнтів.

Зменшення адміністративних процедур також дозволяє знизити витрати на обслуговування, оскільки вимагає менше ресурсів та людських зусиль для обробки кредитних заявок. Це може призвести до зменшення операційних витрат та збільшення прибутковості банку.

Отже, спрощення та оптимізація адміністративних процедур управління кредитами може позитивно позначитися на якості

обслуговування клієнтів, знизити витрати банку та сприяти збільшенню його конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг.

4. Розвиток альтернативних моделей кредитування. Впровадження нових моделей кредитування, таких як P2P-кредитування або мікрокредитування, може розширити доступ клієнтів до фінансових послуг та забезпечити додаткові джерела доходу для банку.

Розвиток альтернативних моделей кредитування, таких як P2P-кредитування або мікрокредитування, може мати значний позитивний вплив на фінансову сферу та клієнтів.

Впровадження таких нових моделей дозволяє розширити доступ клієнтів до фінансових послуг, особливо для тих, хто раніше міг бути відсічений від традиційних банківських продуктів через обмежену кредитну історію чи недостатній рівень доходів. P2P-кредитування, наприклад, дозволяє приватним особам виступати як кредитори, забезпечуючи фінансову підтримку іншим приватним особам або підприємствам. Це може бути особливо корисно для малих підприємств та осіб, які потребують невеликих сум грошей для особистих потреб чи бізнесу.

Розвиток альтернативних моделей кредитування також створює додаткові джерела доходу для банків. Наприклад, банки можуть виступати посередниками в P2P-кредитуванні, забезпечуючи платформи для зустрічі позичальників та кредиторів, а також надаючи послуги з розрахунків та обслуговування кредитів. Такі послуги можуть стати значним джерелом прибутку для банків.

Узагальнюючи, розвиток альтернативних моделей кредитування може сприяти збільшенню доступу до фінансових послуг, забезпечити додаткові джерела доходу для банків та стимулювати інновації в фінансовій сфері. Такі моделі можуть стати важливим кроком у вирішенні проблем фінансової включеності та розвитку економіки в цілому.

5. Запровадження програми навчання для клієнтів. Введення програми навчання з фінансової грамотності допоможе клієнтам краще розуміти умови кредитування та знизить ризик неплатоспроможності.

Запровадження програми навчання з фінансової грамотності для клієнтів може мати значний позитивний вплив на їхню фінансову поведінку та ризик неплатоспроможності.

По-перше, така програма надасть клієнтам необхідні знання та інструменти для кращого розуміння умов кредитування, включаючи процентні ставки, розмір платежів, терміни та умови повернення кредиту. Це допоможе їм зробити більш обдумані рішення щодо власних фінансів та уникнути ситуацій неплатоспроможності через недорозуміння умов кредитування.

По-друге, програма навчання сприятиме розвитку фінансової відповідальності серед клієнтів. Вони отримають інструменти для ефективного управління своїми фінансами, включаючи планування бюджету, визначення пріоритетів у витратах та управління кредитами. Це допоможе зменшити ризик неплатоспроможності та сприятиме підвищенню їхньої фінансової стабільності.

Крім того, програма навчання з фінансової грамотності може підвищити рівень довіри між клієнтами та банком, оскільки клієнти будуть переконані, що банк піклується про їхню фінансову добробутність та готовий надати їм не лише фінансові послуги, але й знання для їхнього ефективного використання.

Отже, запровадження програми навчання з фінансової грамотності для клієнтів може сприяти зниженню ризику неплатоспроможності, підвищенню фінансової стабільності та розвитку довіри між клієнтами та банком.

Ці пропозиції обґрунтовані на основі потреб і вимог ринку, а також можуть призвести до покращення якості обслуговування клієнтів та збільшення прибутковості банку.

3.2 Розробка конкретних управлінських рішень для підвищення ефективності системи споживчого кредитування

У нашій країні термін «споживчий кредит» вважається еквівалентним «кредиту на споживчі цілі», тобто кредиту, який призначений виключно для особистих потреб, не пов'язаних з підприємницькою діяльністю. Однак, у більш розвинених банківських системах та відповідних їм правових каркасах термін "споживчий кредит" охоплює не лише угоду, що задовольняє споживчі потреби, але й надає споживачеві спеціальні правові гарантії, що відрізняються від інших банківських угод. У більшості країн Європи існують спеціальні закони, що регулюють питання споживчого кредиту. В Україні на сьогоднішній день на ринку банківського кредитування населення спостерігається значний розподіл між банками, зростання конкуренції, збільшення процентних марж, посилення контролю з боку Національного банку та зміни стратегій банків. У таких умовах розвиток кредитування населення можливий лише за умови балансування інтересів всіх учасників - вкладників, позичальників і банків.

У більшості випадків українські громадяни не мають можливості придбати тривалі товари за рахунок своїх поточних доходів. В контексті сучасної ринкової економіки актуальним стає визначення стратегічного напрямку розвитку споживчого кредитування в Україні. Аналіз кредитного процесу у країні свідчить про існування численних проблем. Перш за все, необхідно поліпшити техніку кредитування та розширити види кредитних послуг, а також розробити нові принципи для спрощення та поліпшення взаємовідносин між банками та фізичними особами. Недостатнє уважне ставлення комерційних банків до роботи з населенням має об'єктивні та суб'єктивні причини, які включають економічну нестабільність та законодавчу неодноразовість. Для успішного розвитку споживчого кредитування банкам України варто вивчити та застосувати досвід інших країн. Рівень розвитку кредитування фізичних осіб є важливим показником

економічної системи країни, адже банки виконують важливу місію збільшення оборотності капіталу та задоволення потреб населення в коштах для підвищення добробуту.

Розробка ефективних управлінських рішень для підвищення ефективності системи споживчого кредитування - це ключовий аспект стратегії банку. Підвищення продуктивності та забезпечення високого рівня обслуговування клієнтів вимагає вдосконалення різних аспектів процесу кредитування.

Одним із напрямків є удосконалення скорингових моделей оцінки кредитоспроможності клієнтів. Це включає аналіз історії кредитів, оцінку фінансового стану, а також використання передових технологій для прогнозування поведінки позичальників.

Додатковою стратегією є оптимізація процесів видачі кредитів та управління ризиками. Це означає підвищення автоматизації процесу заявки на кредит, швидке прийняття рішень та вдосконалення механізмів контролю ризиків.

Також важливим аспектом є розробка персоналізованих продуктів та послуг, спрямованих на задоволення потреб конкретних сегментів клієнтів. Це може включати розробку спеціальних програм кредитування для молоді, підтримку підприємництва або інші ініціативи, спрямовані на покращення клієнтського досвіду.

Нарешті, постійне вдосконалення системи контролю та моніторингу за кредитним портфелем допоможе вчасно виявляти ризики та приймати відповідні заходи для їх управління.

Для підвищення ефективності системи споживчого кредитування можна розглянути наступні управлінські рішення: [28]

1. Вдосконалення процесів прийняття рішень. Розвиток алгоритмів та моделей для автоматичного оцінювання кредитного ризику та прийняття рішень щодо надання кредитів, що допоможе знизити час на обробку заявок та підвищити точність оцінки ризику.

2.Покращення кредитного скорингу. Вдосконалення системи кредитного скорингу з використанням новітніх аналітичних методів та врахуванням додаткових факторів, що дозволить більш точно оцінити кредитний ризик клієнтів.

3.Розширення продуктової лінійки. Введення нових видів кредитних продуктів, наприклад, спеціальних програм для молоді, студентів чи підприємців, що дозволить банку привернути нових клієнтів та розширити свою аудиторію.

4.Впровадження програм фінансової грамотності. Організація навчальних заходів та консультацій для клієнтів з питань фінансової грамотності, що допоможе зменшити ризик неплатоспроможності та підвищити свідомість клієнтів про умови кредитування.

5.Автоматизація та цифровізація процесів. Впровадження сучасних інформаційних технологій та цифрових рішень для автоматизації та оптимізації внутрішніх процесів банку, що дозволить прискорити обробку заявок та знизити витрати на обслуговування.

Ці управлінські рішення спрямовані на підвищення ефективності системи споживчого кредитування шляхом оптимізації процесів, використання новітніх технологій та підвищення фінансової грамотності клієнтів.

ВИСНОВКИ

Споживчі кредити – це кредити, що надаються фізичним особам для придбання споживчих товарів або послуг, на умовах строковості, платності та повернення. Вони є важливим видом діяльності фінансових установ, оскільки приносять основний дохід і відображають основну суть їх діяльності.

Класифікація видів споживчих кредитів за кількома критеріями. За цільовим призначенням кредити поділяються на інвестиційні, для купівлі товарів і сплати послуг, на розвиток підсобного господарства, цільові кредити для окремих соціальних груп, нецільові споживчі потреби, чекові та кредити на банківські картки. За способом надання розрізняють цільові та нецільові кредити. Термін кредитування може бути короткостроковим або довгостроковим, а за забезпеченням кредити поділяються на забезпечені та незабезпечені.

Кредити також класифікуються за методом погашення боргу (з одноразовим платежем або у розстрочку) і за способом сплати нарахованих відсотків (з утриманням відсотків у момент надання, зі сплатою відсотків у момент погашення кредиту, зі сплатою відсотків рівними внесками протягом усього терміну користування). Характер кругообігу коштів поділяє кредити на разові та поновлювальні. Ступінь опосередкованості визначає їх як опосередковані або цільові, а суб'єкт кредитування може бути банком або небанківською фінансовою установою.

У сфері споживчого кредитування у АТ «Ідея Банк» виявлено ряд тенденцій та проблем, які потребують уваги та подальшого дослідження. Наприклад, спостерігається зростання кількості неповернених кредитів, що може бути наслідком недостатнього контролю за кредитним ризиком та оцінювання кредитоспроможності клієнтів.

Також варто звернути увагу на зменшення доходності активів банку, яке може бути викликане недостатнім прибутковим потенціалом кредитів через велику кількість неповернених кредитів.

Зростання відсотка прострочених платежів також є показником можливих недоліків у системі відслідковування платежів та реакції на проблеми клієнтів. Недостатній моніторинг ризиків потребує посилення механізмів моніторингу та управління ризиками, особливо тих, що пов'язані зі споживчим кредитуванням. Банк також повинен бути готовий до змін у економічному середовищі та адаптувати свої стратегії кредитування відповідно до нових умов.

Для покращення ситуації варто забезпечити більшу прозорість умов кредитування, використання сучасних технологій та посилення конкурентоспроможності. Крім того, необхідно дбати про репутацію банку та враховувати специфіку ринку та потреб клієнтів при розробці стратегій та продуктів.

У нашій країні вживається термін «кредит на споживчі цілі», що означає фінансування, призначене виключно для особистих потреб, не пов'язаних з підприємницькою діяльністю. У розвинених банківських системах цей термін охоплює не лише угоду про задоволення споживчих потреб, але й забезпечує споживача спеціальними правовими гарантіями, які відрізняються від інших банківських угод. У більшості країн Європи діють спеціальні закони, що регулюють цей вид кредитування. На українському ринку банківського кредитування населення спостерігається значний розподіл між банками, зростання конкуренції, збільшення процентних марж, посилення контролю з боку Національного банку та зміни стратегій банків. У таких умовах розвиток кредитування населення можливий лише за умови збалансованості інтересів усіх учасників - вкладників, позичальників і банків.

Таким чином, споживчі кредити залишаються важливим елементом банківського бізнесу, що забезпечує банкам стабільні прибутки, а громадянам – можливість задовольнити свої потреби в умовах обмежених

фінансових ресурсів. Попит на такі кредити є відображенням реальних економічних умов та споживчих настроїв, що склалися в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеєнко М. Споживчий кредит та забезпечення житлом населення України // Вісник НБУ. – 2005. – № 9. – с. 26-29.
2. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: Навч. посіб. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2005. – 215 с.
3. Мішта С.П. Механізм формування та використання ощадних ресурсів. – К., 2005. –23 с.
4. Бекешкіна І. Кредитні спілки в Україні: вплив на рівень та якість життя. – К., 2011. – 72 с
5. Банківська енциклопедія / Під ред. А. М. Мороза. – К.: Ельтон, 1993.– 328 с. 107
6. Банківські операції: Підручник / А.М.Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та інш.; За ред. А.М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2000. – 384 с.
7. Васюренко О.В. Менеджмент кредитних операцій в комерційних банках. – Х.: РВП "Оригінал", 1998. – 72 с.
8. Сидоренко В. Сучасні підходи до оцінки ефективності кредитного процесу банку. Світ фінансів. 2012. № 1. С. 78–83
9. Крупка М.І., Євтух Л.Б. Теоретичні аспекти управління механізмом кредитування довгострокових програм розвитку економіки в Україні. Фінанси України. 2007. № 1.С.43–57.
10. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз: навч. посібник. Львів: «Новий світ – 2000». 2003. 316 с.
11. Бублик Л. Я. Розвиток державного регулювання іпотечного кредитування в Україні. Ефективна економіка. 2017. №11.
12. Волкова Н. І. Концептуальні підходи щодо вдосконалення кредитування споживчих потреб населення. Економіка і організація управління. 2016. №4(24). С. 143-152

13. Туган-Барановський М. І. Основи політичної економії. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 628 с.
14. Мочерний С. В. Економічний словник-довідник. Київ: Феміна, 1995. 368 с.
15. Волощук В.Р., Кацан А.М. Сучасний стан та напрямки активізації банківського кредитування в Україні. Інноваційна економіка. 2018. № 3–4. С. 152–158.
16. Доценко І. О. Сучасні тенденції розвитку банківського споживчого кредитування в Україні. Економіка і суспільство. 2018, Мукачівський державний університет. №14. С. 792-798.
17. Дубчак О. Актуальні проблеми підвищення ефективності споживчого кредитування. Світ фінансів. 2017. №4. С. 47-52.
18. Скічко О.І, Особливості банківського кредитування в сучасних умовах Черкаська обласна дирекція АППБ «Аваль», 2005
19. Рогожнікова Н.В. Основні тенденції банківського кредитування в сучасних умовах фінансово-економічної кризи. Фінансовий простір. 2015. № 3(19). С. 72–77.
20. Жежерун Ю.В. Банківське кредитування фізичних осіб в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Фінансовий простір. 2019. № 2(34). С. 41–50.
21. Носова Т.П. Сучасна система кредитування фізичних осіб. Фінанси и кредит. 2007. № 29. С. 28–31.
22. Пересада О.А. Кредитування міжнародними фінансовокредитнимиустановами українських підприємств. К.: Лібра, 2001. 126с.
23. Савлук М.І. Гроші та кредит. К.: КНЕУ, 2012. 598с.
24. Слобода Л. Напрями вдосконалення роботи банків України з проблемними активами в посткризовий період. Вісник НБУ. 2011. № 4. С. 46-51.

25. Савицкая Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. К.: Знання, 2007. 668с.

26. Мохненко А.С. Оцінка конкурентоспроможності підприємств агропромислового сектору економіки / А.С. Мохненко // Сучасний стан та пріоритети розвитку системи обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів господарювання агропромислового сектору економіки: монографія; за ред. Л.О. Мармуль. – Херсон: Айлант, 2018. – С. 158-167.

27. Мохненко А.С. Підвищення економічної ефективності підприємств в умовах євроінтеграційних процесів / А.С. Мохненко // Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: колективна монографія; за ред. Л.О. Мармуль. – Херсон: Айлант, 2020. – С. 187-200.

28. Гуцал І.С. Банківське кредитування суб'єктів ринку в трансформаційній економіці України. К.: ВАТ «БІБЛЬОС», 2011. 242с.

29. Доценко І.О. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. №12. С. 94–98.

30. Кириченко О.А. Банківський менеджмент. К.: Академія, 2013. 320с

31. Державна служба статистики України. Валовий внутрішній продукт (у фактичних цінах). URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 06.06.2024)

32. Національний банк України. Огляд банківського сектору, травень 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-traven-2023-roku> (дата звернення: 06.06.2024)

33. Дзюблюк О. Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки в умовах воєнного стану. Вісник економіки. 2023. Вип. 3. С. 8–25. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.008> (дата звернення: 07.06.2023)

34. Фінансова звітність разом зі звітом незалежного аудитора та звіт керівництва (звіт про управління) за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року АТ «ІДЕЯ БАНК» URL: https://ideabank.ua/uk/about/finance-reports/rizhnuu_zvit_2023.pdf (дата звернення 06.06.2024)

35. Фінансова звітність разом зі звітом незалежного аудитора та звіт керівництва (звіт про управління) за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року АТ «ІДЕЯ БАНК» URL: https://ideabank.ua/uk/about/finance-reports/rizhnuu_zvit_2022.pdf (дата звернення 06.06.2024)

36. Фінансова звітність разом зі звітом незалежного аудитора та звіт керівництва (звіт про управління) за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року АТ «ІДЕЯ БАНК» URL: https://ideabank.ua/uk/about/finance-reports/rizhnuu_zvit_2021.pdf (дата звернення 06.06.2024)

37. Кучер Н.О, Юрчишена Л.В. Теоретичні основи та оцінка споживчого кредитування в банках України URL: <file:///D:/Users/Dima/Downloads/12846-Текст%20статті-25535-1-10-20221130.pdf> (дата звернення: 7.06.2024)

ДОДАТОК А

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

В 2022 році військова агресія суттєво негативно вплинула на розвиток економіки та банківського сектору в Україні. Це вплинуло і на динаміку показників діяльності та показники ефективності роботи Банку. Попри це Банк у звітному періоді продемонстрував стабільну роботу та фінансову стійкість.

Динаміка основних показників діяльності Банку за даними фінансової звітності відповідно до МСФЗ

Найменування статті	(в млн. грн., якщо не зазначено інше)		
	2023	2022	Зміна, %
Балансові показники			
Активи	6,231	4,568	+36,4
Кредитно-інвестиційний портфель	4,028	3,145	+28,1
Кошти клієнтів	4,207	3,592	+17,1
Статутний капітал	323	323	-
Власний капітал	1,326	813	+63,1
Звіт про прибутки та збитки			
Дохід від звичайної діяльності	2,514	2,770	-9,2
Адміністративні витрати	750	612	+22,5
Прибуток (збиток) до оподаткування	925	(794)	+216,5
Прибуток (збиток) за рік	511	(650)	+178,6
Доходність активів (ROA)%	10,2	(11,9)	+22,1п.п.
Доходність капіталу (ROE)%	44,2	(47,3)	+91,5в.п.
Cost Income Ratio	36,1	25,5	+10,6в.п.
Загальна інформація про Банк			
Показник достатності капіталу згідно з Базелем II (%)	10,2	12,8	-2,6в.п.
Показник достатності регулятивного капіталу згідно з вимогами НБУ (%)	17,9	15,5	+ 2,4в.п.
Кількість відділень Банку, шт*	72	70	+2,9
Облікова чисельність працівників, чол.	1,153	1,191	-3,3

*Кількість відділень банку працюючих, у зв'язку військовими діями на території України

Структура кредитів за видами економічної діяльності:

Найменування статті	31 грудня 2023		31 грудня 2022	
	сума	%	сума	%
Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	89,517	1,06%	40,146	0,30%
Фізичні особи	8,278,707	97,69%	8,466,359	99,36%
Переробна промисловість	14,804	0,17%	8,763	0,06%
Інші	91,846	1,08%	40,828	0,28%
Усього кредитів та заборгованості клієнтів до вирахування резервів	8,474,874	100%	8,556,096	100%

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН (БАЛАНС) НА 31 ГРУДНЯ 2023 РОКУ

(тис. грн)

Найменування статті	Примітки	2023 рік	2022 рік
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	1,443,184	817,162
Кредити та аванси клієнтам	7	3,916,122	2,959,006
Інвестиції в цінні папери	8	111,565	185,771
Інвестиційна нерухомість	9	6,950	6,824
Поточні податкові активи		-	7,940
Відстрочені податкові активи		233,905	159,508
Нематеріальні активи	10	110,167	99,772
Основні засоби	11	159,709	151,889
Інші фінансові активи	12	224,962	157,999
Інші нефінансові активи	13	24,065	21,641
Непоточні активи, класифіковані як утримувані для продажу	14	20	20
Загальна сума активів		6,230,649	4,567,532
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	15	-	4,956
Кошти клієнтів	16	4,206,950	3,592,110
Забезпечення	17	111,930	62,059
Інші фінансові зобов'язання	18	138,524	83,989
Інші нефінансові зобов'язання	19	12,199	10,939
Поточні податкові зобов'язання		435,024	-
Загальна сума зобов'язань		4,904,627	3,754,053
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	21	323,073	323,073
Емісійні різниці	21	196,641	196,641
Резерви та інші фонди банку	22	266,962	916,598
Інші резерви	22	25,139	25,971
Нерозподілений прибуток/(накопичений збиток)	22	514,207	(648,804)
Загальна сума власного капіталу		1,326,022	813,479
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		6,230,649	4,567,532

Затверджено до випуску Правлінням та підписано 09 квітня 2024 року

7. Кредити та аванси клієнтам

(тис. грн.)

Найменування статті	31 грудня 2023 року	31 грудня 2022 року
Кредити корпоративним суб'єктам господарювання	196,167	89,738
Кредити покупцям -фізичним особам	8,277,945	8,464,504
Іпотека	762	1,854
Усього кредитів	8,474,874	8,556,096
Резерв під очікувані кредитні збитки	(4,558,752)	(5,597,090)
Усього кредитів за мінусом резервів	3,916,122	2,959,006